Posudek magisterské diplomové práce

Název práce: Vypovídací hodnota archeologických pramenů z odpadní jímky v Orlí 19/21 v kontextu středověkého Brna

Studijní obor: archeologie
Autor/ka práce: Bc. Lenka Prokopová
Vedoucí práce: PhDr. Irena loskotová, Ph.D.
Oponent/ka: Mgr. Marek Peška, Ph.D.

Předkládaná práce je hodnocena

1. Z hlediska obsahového záměru, naplnění zadání a zpracování předepsané literatury

   uspokojivě

2. Z hlediska požadavků na jazykovou správnost (pravopisné a jiné jazykové chyby)

   výborně

3. Z hlediska požadavků na formální úpravu, požadovaný rozsah, dodržování citačních norem, odkazy a bibliografii

   výborně

4. Připomínky, náměty, otázky k rozpravě:

Předkládaná práce je rozdělena do dvou hlavních částí - teoretické a praktické, jež mají včetně závěru a literatury rozsah 181 str. K textové části je připojeno celkem 7 rozsáhlých příloh. Krom vyhodnocení mincí, skla a osteologického materiálu zpracovaných externisty, obsahují přílohy seznamy brněnských odpadních jímek (IV), seznamy stavební keramiky (V), kresebné tabulky (VI) a fotografickou dokumentaci (VII).

Teoretická část, která by měla být východiskem k analýze studovaného nálezu, má kompilativní charakter a autorka se v ní snaží velmi obecně shrnout otázky hygienické situace a problematiky odpadních jímek ve středověkém městě z hlediska jejich funkce, tvaru a umístění. V závěru této pasáže se podrobněji věnuje brněnských nálezům a připojuje i exkurz do polského a německého prostředí. Celkově jde bezpochyby o nejslabší část práce s absencí vlastních názorů, která je sepsána na základě několika nejdostupnějších publikací (Krajíc 2009; široký 2000, Winter 1892; Procházka 2013; Shutte 1986 a Sokol 2000 aj.). Chybí mi zde úvahy nad nefekálními zásypy, neodhalenou (zetlelou) výdřevou, vztahu mezi geologickým podložím, výškou spodní vody a technikou stavby jímky (např. půda nebo skála) atd.. Téměř opomenuta je otázka paleobotaniky a parazitů (viz s. 5) s příslušnou českou bibliografii (Kočár, Čulíková, Opravil, Beneš atd.). Přestože brněnské nálezy jímek nejsou dosud souhrnně publikovány a většina výzkumů je nezpracována, autorka mohla tuto skutečnost zmínit a okomentovat na začátku kapitoly 1.6.1., v níž bohužel čerpá pouze z několika publikovaných prací a opomíjí např. obsáhlejší zprávy v periodiku Přehled výzkumů. Na základě těchto krátkých

článků a nálezových zpráv přístupných v archivu ArÚ ČAV diplomantka mohla brněnské jímky přinejmenším kvantifikovat a detailněji rozčlenit. O což se mimochodem předloni pokusil Tomáš Hudeček v bakalářské práci, kterou autorka nezná. Připojený katalog odpadních jímek (příloha IV) je tak neúplný a tedy zavádějící. Určité nedostatky jsou zřejmé i v orientaci v české odborné literatuře, studentských pracích a pramenech. V rámci podkapitoly 1.6.2. - „srovnání brněnských odpadních jímek s českými nálezy" – bylo, dle mého názoru, možné více „vytěžit" informace zveřejněné na internetu (univerzitní servery, academia.edu atd.). Mohly zde být pro srovnání uvedeny zpracované jímky z Plzně, Hradce Králové, Prahy atd. Autorka také dostatečně neokomentovala proč se rozhodla právě pro exkurzy do polského a německého prostředí. Řada drobných publikací je samozřejmě známá i z Rakouska a Slovenska. V kapitole umístění lokality pracuje pouze obecně s literaturou badatelů Flodrová, Procházka a Vičar, i když jsou pro Brno formou edice zpřístupněny písemné prameny pro 14. a 15. století (Mendl, Flodr, Urbánková-Wihodová). U sledovaného domu tedy pokus o identifikaci majitele chybí.

Dobrou odbornou úroveň má analytická část, která je vlastním jádrem diplomové práce. Popis nálezové situace mohl být doplněn o situaci středověkého domu, ke kterému se nález jímky vztahuje. V metodické části mohla autorka vycházet krom prací Jiřího Macháčka a Rudolfa Procházky i z publikací Karla Nováčka a zejména Ladislava Čapka, které nemá uvedeny v seznamu literatury a nepochybně by ji inspirovaly k hlubší analýze zpracovávaného materiálu. V jednotlivých podkapitolách jsou analyzovány postupně všechny výplně odpadní jímky a kromě verbálního popisu je vždy připojena tabulka druhu nádob a jejich zastoupení ve vztahu ke keramické třídě. Autorka mohla přidat i fragmentarizaci a vazbu typu okrajů ke keramickým třídám, nebo alespoň jejich kvantifikaci. Jednotlivé výplně (s.j.) také mohla rozdělit do skupin a vyhodnotit souhrnně. Zajímavá by byla i grafická prezentace poměru glazované a neglazované keramiky, a to jak absolutní (ve zlomcích), tak v pravděpodobném počtu nádob. Vzhledem k těmto neprovedeným analýzám by zřejmě bylo vhodné přiložit k práci i vyplněnou databázi, aby bylo možné data znovu využít.

Očekávaný, ale značně „uspěchaný" závěr autorčiny práce bohužel přináší určité zklamání. Jeho předmětem se stal prostý, pozitivistický výčet zastoupených keramických tříd a tvarů, prezentovaný bez jakékoliv větší invence, kreativity a dalších úvah. V závěru na str. 168 autorka píše, že „chronologické zařazení objektu s.s.j. se opírá o charakteristické znaky kuchyňské a stolní keramiky, které odpovídají IV. horizontu etc". Nicméně zde ani náznakem neuvažuje resp. nás nespravuje o vyhloubení objektu, které muselo zásypu předcházet, nepokouší se interpretovat ani charakter zásypu (např. fekální, kuchyňský, či stavební odpad?) a neuvádí, že část tohoto objektu 051 byla zasypána později (resp. dorovnána nerovnost na dvorku), případně do něj proklesly mladší vrstvy. Z hlediska datace tedy nejde o jediný soubor jak ostatně sama uvádí v analýze jednotlivých s.j. (viz část 2.). U některých tvarů se autorka mohla v závěru samostatně pozastavit také nad jejich chronologickou citlivostí (např. glazované pánve, pohárky s radélkem). Závěru by také slušelo alespoň jednoduché tabulkové srovnání s brněnskými objekty obdobného stáří.

Celkově lze říct, že autorka dostala v rámci diplomové práce celkem obtížný úkol, který se dotýkal dvou různých, ale do jisté míry propojených, tematických okruhů. V případě prvního se jednalo o nakládání s odpadem a obecné problematiky odpadních jímek a u druhého o vlastní zpracování souboru nálezů z Orlí ulice. K oběma tématům bohužel autorka přistoupila „velmi samostatně" a i přes učiněnou nabídku odmítla odbornou

pomoc, což se odrazilo zejména na omezeném metodickém přístupu, nedotaženém vyhodnocení a absenci detailního srovnání nálezového souboru v rámci Brna. Na předložené práci je patrná oscilace mezi oběma hlavními tématy, což logicky v obou případech vedlo k jisté povrchnosti. Přesto bych chtěl vyzvednout i řadu kladů, ke kterým náleží nadstandardní rozsah (text 181 stran včetně příloh celkem 390 stran), výborná úroveň kresebné a fotografické dokumentace. Velmi cenná je i vyplněná databáze, která však není součástí práce. O autorčině odborné připravenosti také svědčí jasná struktura textu, obratnost ve vyjadřování a minimum prohřešků proti českému pravopisu.

I přes všechny uvedené výhrady, byly dle mého názoru základní cíle formulované v zadání splněny a práci doporučuji k obhajobě.

Celkový návrh hodnocení:

dobře

V Brně dne 8. září 2016 …….....……

Mgr. Marek Peška, Ph.D.